

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

On ikinci inikat

20 . XII . 1943 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	52	batası (3/91)	52
2. — Havale edilen evrak	52	2. — Bingöl Melbusu Feridun Fikri Düşünsel'in, Arzuhal Encümeninin 28 . VI .	
3. — Müzakere edilen maddeler	52	1943 tarihli Haftalık karar cetvelindeki 326	
1. — Mersin'in Çandır köyünden Ahmedoğlu Ahmet Özen diğer adı Koca'nın ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Adliye encümeni maz-		sayılı kararın Umumi Heyette müzakeresine dair tahriri ve Arzuhal Encümeni maz-	
		batası (4/10)	52:64

1. — SABIK ZABIT HULASASI

Birinci celse

Küçük Halil Karadağ ile;
Hasan Ceylan Sarıkaya'nın ölüm cezasına
çarpıtılmalarına dair mazbatalar kabul edildik-
ten sonra;

Divanı Muhasebatta açık bulunan bir daire
reisliğiyle bir âzalık için reyler toplandı ve tas-
nif edilinceye kadar celse tatil olundu.

İkinci celse

Divanı Muhasebattaki açıklar için yapılan
seçimin neticesi tebliğ edildikten sonra Pazartesi
günü toplanılmak üzere inikada nihayet verildi.

Reis Vekili	Kâtip	Kâtip
Aydın	İsparta	Malatya
Dr. M. Germen	K. Turan	N. Baydar

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Teklifler

1. — İdare Heyetinin Büyük Millet Meclisi
1943 Mali yılı bütçesinde değişiklik yapılması
hakkında kanun teklifi (2/27) (Bütçe Encüme-
nine).

Mazbatalar

2. — Bingöl Mebusu Feridun Fikri Düşün-
sel'in Arzuhal Encümenininin 28. VI. 1943 tarih-
li Haftalık karar cetvelindeki 326 sayılı kararın

Umumî Heyette müzakeresine dair tahriri ve
Arzuhal Encümeni mazbatası (2/10) (Ruzna-
meye).

3. — Orta Öğretim Okullarında yardımcı
öğretmen çalıştırılması hakkındaki 2624 sayılı
kanunun müddetinin beş yıl daha uzatılmasına
ve ikinci maddesinin değiştirilmesine dair ka-
nun lâyihası ve Maarif ve Bütçe Encümenleri
mazbataları (1/174) (Ruznameye).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15

REİS — R. Canitez

KATIPLER : Necmeddin Sahir Sılan (Tunceli), N. Fırat (Samsun)

REİS — Celse açılmıştır.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — Mersin'in Çandır köyünden Ahmedoğlu
Ahmet Özen diğer adı Koca'nın ölüm cezasına
çarpıtılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve
Adliye Encümeni mazbatası (3/91) [1]

REİS — Mazbatayı okuyoruz.

(Adliye Encümeni mazbatası okundu)

REİS — Mazbatayı reye arz ediyorum. Ka-
bul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

2. — Bingöl Mebusu Feridun Fikri Düşün-
sel'in, Arzuhal Encümenininin 28. VI. 1943 tarihli
Haftalık karar cetvelindeki 326 sayılı kararın
Umumî Heyette müzakeresine dair tahriri ve
Arzuhal Encümeni mazbatası (4/10) [2]

(Arzuhal Encümeni mazbatası okundu)

REİS — Mütalâa var mı?

[1] 14 sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

[2] 15 sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

F. F. DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Efendim, ben-
deniz mâruzatımı beyan etmeden evvel bazı hu-
susların Arzuhal Encümenince tavzihinin ge-
rektiği kanaatındayım. Onun için Arzuhal En-
cümeninden o hususları aydınlatmalarını rica
ediyorum.

Mazbatanın bir noktasında Ayırma Umumî
Heyetinin müstedinin vaziyeti hakkında verdi-
ği kararda, yani 10. II. 1939 tarihli kararda
müstedinin meslekî vaziyeti itibariyle Hâkim-
ler Kanununun 16 nci maddesi hükmünden is-
tifafe etmiş olmasına nazaran 43 nci maddenin
ikinci fıkrasının ayrıca tatbik edilmesi kanu-
nun maksat ve mefhumuna muhalif bulunuyor.
Bu karar tabii tetkik buyuruldu. Bu kararda,
16 nci maddeden alâkalının istifade ettiğinden
bahsediliyor. Ne suretle istifade etmiştir? Bu
cihetin tenvir ve tavzihini rica ediyorum. Bu,
bir.

İkincisi; ortada mevcut olduğundan bahis

buyurulan 18. III. 1941 tarihli bir karardan bahsediliyor. Dosyada bu kararın mahiyeti, Hâkimler Kanununa nazaran ve alelûmum mevzuatı hukukiye itibariyle bir hukuki kıymet ifade edip etmediği ve o kararın, karar demeyim de, o mütalâanın bir karar mahiyetinde olup olmadığı tetkik buyurulmuş mudur? Bu husustaki mütalâalarını da öğrenmek isterim ve tavzihini rica ederim.

Sonra yine bu mâruzatıma lâhika olmak üzere «İşte bu karar ve muameleden sonra Yüksek Meclise müracaatta bulunan» denmektedir. Bu bir zühul mudur? Müracaat eden mukad-dem midir, muahhar mıdır? Bu noktanın da dosyaya nazaran mütalâa ve cevaplandırılmasını rica ederim.

Adliye Encümeninin yürüttüğü mütalâa hakkında mazbatada bir şey görülmektedir. Encümenenden sorulmuş olan bu hususa dair mütalâalarının neden ibaret olduğunu beyan etmeleri icabederdi. O ciheti işaretleyeceğim. Yalnız Adliye Encümeni tabii bu husustaki noktai nazarı izah buyuracak ve Yüksek Heyete arzedecektir. Bendeniz şahsım namına arz ediyorum.

4 : Mazbatanın hüküm kısmında, yani son karar kısmında muhtelif noktai nazarlar mütedahil vaziyettedir. Birbirini cerheder gibi görünmektedir. Burada muhtelif noktai nazarlar mevcut olduğu hakkında bir kanaatları yok mudur?

Eğer yoksa mesele yok. Fakat acaba bir tezatlı vaziyet görmüyorlar mı? Bu ciheti de lütfen izah buyursunlar.

Sonra mazbatalarında; «Yine kabul etmiş olsa bile daha evvel 16 ncı madde hükmünden istifade ettirilerek» denilmektedir. Bu istifadenin hangi kanunun 16 ncı maddesinden ve ne suretle vâkı bulunduğu ve iera edilmiş olduğu anlaşıl原因yor. Bu cihetin de lütfen izahını Encümenenden istirham eylerim.

ARZUHAL E. MAZBATA MUHARRİRİ H. ŞARLAN (Ordu) — Efendim, hem arkadaşımın suallerine cevap vermek ve hem de bu arada mazbatanın heyeti umumiyesini müdafaa etmek için müsaadenizi rica ederim.

Tahsil için 1931 senesinde Eskişehir Sulh hâkimliğinden istifa edip Avrupa'ya giden Orhan Babaoğlu, 1935 yılında hukuk doktoru şahadnamesiyle memlekete dönmüş ve mesleğe kabul olunarak Başmüddeiumumi Muaviniğine tâyin kılınmıştır. 1929 senesinde mektepten mezun olan bu hukukçu, 1931 senesinde istifa ederek hususi surette tahsil yapmak üzere Avrupa'ya gittiği zamanda Hâkimler Kanununa tevfikân namzetlik müddetini ikmal etmiş ve henüz hâkim muaviniği sınıfına geçememişti. Avrupa'da tahsilini ikmal edip tekrar mesleğe kabul edilince vâkı müracaat üzerine kendisi tercihan terfia lâyık gö-

rülmek suretiyle, Avrupa'da okumuş bulunması sebebiyle, Hâkimler Kanununun kabul etmiş olduğu esaslar dairesinde mümtazen terfii kabul olunmuş, 1936 tarihinde iki üstün derece olan sekizinci dereceye terfii yapılmıştır. İmtiyazlı terfilerde Hâkimler Kanununun kabul ettiği esaslara göre ya eser yazmak, yahut Avrupa'da tahsil etmek gibi hususi bazı kayıtlar mevcut olduğundan arzettiğim bu terfi, arkadaşımın bulunan iş dosyasındaki kâğıtlarda yazılı olduğu üzere Ayırma Meclisinin ittihaz ettiği 1936 tarihli karardan öğrenmiş oluyoruz. Bu kararlar Babaoğlu sekizinci dereceye çıkarılmıştır. Bu kararın ittihazi tarihinde mer'î olan 2556 sayılı Kanunun 16, 22 ve 43 ncü maddelerinin bu mümtazen terfi muamelesine tatbik edilmiş olduğu anlaşılıyor. Arkadaşımın birinci sualine bu suretle cevap vermiş oluyorum.

Şimdi; namzetlik müddetini normal zamanlarda iki senede ve yine Hâkim Muaviniliğindeki hizmeti de iki sene olmak suretiyle terfi edebilecek olan bu hâkim evvelki hizmetleri dahi nazara alınarak Avrupa'da tahsil etmiş bulunması vîzünden mümtazen terfiye lâyık görülerek 1936 senesinde iki derece birden yükseltilmiş ve normal terfi müddetleri olan ikişer seneden dört seneyi beklememiştir. Bu zat o zaman Hâkimler Kanununun 43 ncü maddesinin son fıkrasında lehinde tatbik edilmesi suretiyle Avrupa'da geçen tahsil müddetinin kademine ilâvesini istemiş olduğu için bu dileği Ayırma Meclisinde tetkik edilmiş ve neticede kanunun bu husustaki katı hükümleri nazara alınarak lisans kısmında okuduğuna dair vesikası olmadığı için doktora için geçirdiği tahsil müddetinin kademine ilâvesi hakkındaki dileği, 1937 tarihinde reddedilmiştir.

2556 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde «Türk hukuk fakültelerinden mezun olmakla beraber ecnebi fakültelerinden birinden mezun olmak» yani hem Türk ve hem Ecnebi Hukuk fakültelerinden mezun olan diğer hâkimlere nazaran bir senelik bir hizmetle namzetlikten çıkma hakkını kazanmış olabilir.

22 ncı maddenin ikinci fıkrası; Türk fakültelerinden mezun olmakla beraber ecnebi fakültelerinden çıkmak ve bunlardan birisinden doktora diploması alması şartıyla hâkim muavini-leri imtiyazlı bir hakka malik olabilir.

Mümtazen terfi hakkını kazanabilmek için 43 ncü maddenin fıkrâi mahsusasındaki hükümlerin tahakkuku şarttır. Bu hükümlere göre ayırma tetkikatında tercihan terfia lâyık görülenlerden 22 ncı maddenin ikinci fıkrasında yazılı şartları haiz olanlar veya bir ecnebi memleketlerde Hükümet hesabına üç sene adli müesseselerde çalışmış bulunanlar mümtaz olarak terfia lâyık defterine geçirilirler. Aynı zamanda yabancı memleket mektebinin mütat ve mu-

ayyen tahsil müddeti veyahut çalıştığı müessesedeki hizmet müddeti Türkiye'deki hizmet müddetine ilâve edilir.

Şu suretle Türkiye Fakültelerinden birinden mezun olmakla beraber ecnebi memleketlerden birisinde lisansiye olmak şartıyla orada geçirdiği müddetini buradaki hizmetine ilâvesi mümkün olabilecekti. Fakat onun ecnebi memleketlerdeki tahsili, lisansiye değil doğrudan doğruya doktora yapmak için geçtiğinden bu tahsil müddetinin küdeme ilâvesine imkân yoktur. Ayırma Meclisinin 937 tarihindeki ittihaz etmiş olduğu karar bu sebeple pek doğrudur. Ayırma Meclisinin bu kararıyla Orhan Babaoğlu artık dilekelerini takip eden vazgeçti, meselede olduğu gibi kaldı. Ancak bu arzettiğim 937 tarihli karardan sonra 2556 sayılı Kanunun 16, 22 ve 43 nci maddelerini tadil eden 1938 senesinde çıkan 3501 numaralı Kanun evvelki kanun hükümlerini tahfif etmiş oldu. Ecnebi Hukuk Fakültelerinde lisans tahsili yapmak şart olmayıp gerek lisans ve gerek doktora tahsillerinden herhangi birisini ikmal eden imtiyazlı terfi hakkına sahip olmuş olurlar. İşte Orhan Babaoğlu yeni kanunun bu hükümlerinden istifade etmek için yeniden müracaat ediyor ve bu kanunun 16, 22 ve 43 nci maddelerinden istifade şekil ve sebeplerini izah ediyor ve alâkadar mercilere istidalarını veriyor ise de bu dilekler de muhtelif suretlerle Ayırma Meclislerinde reddediliyor. Şimdi onları arzedeceğim :

Tadil üzerine 43 nci maddenin şekli şudur : «Ayırma tetkikatında terehan terfia lâyük görülenlerden 22 nci maddenin ikinci fıkrasındaki şartları haiz olanlar mümtazen terfia lâyük defterine geçerler. 16 ve 22 nci maddelerin ikinci fıkralarındaki şartları haiz bulunanlardan meslekî vaziyetleri itibariyle mezkûr maddeler hükümlerinden istifade edememiş olanların yabancı memleket fakültelerinde geçirmiş oldukları mütat tahsil müddeti vazifede geçmiş sayılarak âzami dört senesi kudemlerine zammolunur» denilmektedir.

22 nci maddenin ikinci fıkrasında da şöyle deniyor : «Türk Fakültelerinden mezun olmakla beraber Ecnebi Fakültelerinde lisans tahsilini ikmal veya ayrıca bunların birinde hukuk doktoru diplomasını almış ve ehliyet göstermiş olanlar bir sene hizmetten sonra 3 nci sınıfın yedinci derecesine geçerler. On altıncı maddenin ikinci fıkrasında Türk Hukuk Fakültesinden mezun olmakla beraber Ecnebi Fakültesinden lisans veya doktora tahsilini ikmal etmiş olanlar bir sene sonra muavinliğe geçerler. İşte bu muaddel 16 ve 22 nci maddelerin ikinci fıkrasındaki şartları haiz bulunanların istifade edeceği nokta, eski madde hükümlerine nazaran daha geniştir. Türk Fakültesinden mezun olmakla beraber Ecnebi Fakültesinde lisans veya doktora tahsilini

ikmal etmiş bulunanlar.» Burada «veya» tâbiriyle Avrupa'da tahsil eden bir genç lisans veya doktora tahsillerinden hangisini yapmış olsa Türkiye'ye avdetinde kanun kendisine fazla haklar tanımaktadır.

Muaddel 43 nci maddede; 16 ve 22 nci maddelerin ikinci fıkralarındaki şartları haiz bulunanlardan meslekî vaziyetleri itibariyle mezkûr maddeler hükümlerinden istifade edememiş olanlara yabancı memleket Fakültelerinde geçirmiş oldukları mütat tahsil müddeti vazifede geçmiş sayılarak âzami dört seneye kadar kudemlerine zam yapılır. Hükümü konulmuştur.

İşte bu yeni kanun hükümünün neşrinden sonra Orhan Babaoğlu hakkında Ayırma heyeti umumiyesinden verilmiş olan ve arkadaşım tarafından sual edilen 1939 tarihli kararda «Müstedinin meslekî vaziyeti itibariyle Hâkimler Kanununun 16 nci maddesinden istifade etmiş olmasına nazaran - dosya içindeki karar aynen böyledir. Bu arzettiğim şekilde yazılıdır - 43 nci maddenin 2 nci fıkrasının da ayrıca tatbik edilmesi kanunun maksat ve mefhumuna muhalif olduğundan dileğinin reddine karar verilmiştir» denilmektedir. 2556 sayılı kanunun 16 nci maddesi hükümlerini arzettim. 1936 tarihinde Orhan Babaoğlu'nun mümtazen terfi ettiğine dair Ayırma Meclisinin kararını mazbatada arzettiğim. Bu arkadaşın Avrupa'daki tahsil vaziyeti nazarı itibare alınmış geçirmeğe mecbur olduğu hizmet senelerini beklemeğe mahal bırakılmadan sekinine dereceye terfi ettirilmiştir. Mazbatada 16 nci maddeden istifade ettiğinden ve Ayırma Meclisinin bu karardan bahsedilmesinin sebebi budur.

Ayırma Meclisinin bu kararını mucibi tavzih gören Adliye Vekâleti keyfiyeti tekrar Ayırma Heyetinden sormuş, Ayırma Heyeti bu noktai nazarlarla beraber şu kaydı da ilâve etmiştir : 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 43 nci maddesinin 3501 sayılı kanunla değiştirilmesinden önce 16 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı olduğu üzere lisans tahsili yapmamış olanların Avrupa'daki geçirdikleri müddetin küdeme ilâvesi mevzu bahis olamayacağından bu maddenin bilâhare tadil edilen şeklinin yani kanunun makale teşmili caiz bulunmadığına göre dileğinin bu sebepler dahilinde de reddi lâzımgelir demek istenmiştir. Netice itibariyle Encümenimiz bu vaziyetler üzerinde işi iki esasa irca etmiştir.

Birincisi; 2556 sayılı kanunun mer'iyette olduğu zamanda Avrupa'da geçen tahsil müddetinin kudemine eklenmesini istiyen bu arkadaşın talebinin kanuna uygun olmaması yüzünden reddolunmasından dolayı bir müddet sükût ettikten sonra aynı talebi 2556 sayılı kanunun tadilinden sonra tekrarlamasında isabet görülmemiştir. Çünkü yeni kanunun makabline teşmilini iste-

mehtedir. Fakat kanunun makabline teşmiline cevaz yoktur.

İkinci esas ta şudur : Belki kanunun makabline teşmil edilmemesi noktası bazı arkadaşların kanaatlerini tevlide kâfi gelmez. O halde kanunun esas hükümlerinden istiane etmek lüzumu hâsıl oldu.

O da şudur : Meslekî vaziyetleri itibariyle mezkûr maddelerin hükmünden, yani 16 ve 22 nei maddelerin mahûm fıkralarından, istifade etmemiş olanlar hakkında hiç olmazsa tahsilde geçirdikleri müddetleri kıdemlerine ilâve etmek müsaadei kanuniyesinden istifade etmesine gelince : Meslekî vaziyet itibariyle bu zat eski kanundan âzami surette istifade ettirilmiş yani namzetlik müddeti, hâkim muavinliği müddetinde mütat olan hizmet zamanlarını geçirmemiş Ayırma Meclisinde bütün bu müddetler taksir edilerek kendisi 1935 te memuriyete girmiş olmasına ve ondan evvelki pek az hizmeti gözönüne alınarak 8 nei dereceye terfii yapılmıştır. Yani bu suretle 2556 sayılı kanunun 16 ve 22 nei maddelerinden istifade ettirilmiştir. Oradan istifade eden bu arkadaş 43 neü maddenin son fıkrasından istifade etmesine imkân görülmüştür. Bu itibarla bu bakımdan Ayırma Meclisinin bu noktaya mâtuf olan kararlarında da isabet vardır.

Arkadaşımın, mazbatanın son satırlarında yekdiğerine tezat halinde görmüş olduğu fıkralara gelince; şimdi arzettiğim vechile bu kanunun makabline teşmilinin caiz olmaması noktasının diğeri bir kaydı ihtirazi ile kanun makabline teşmil edilse bile bu arkadaşın 2556 sayılı kanundan herhangi bir surette istifade ettirilmiş olduğuna göre 3501 sayılı kanunun 43 neü maddesindeki kayıttan istifade ettirilmesine imkân bulunmadığını tasrih için bu fıkraları yazmış bulunuyoruz.

Eğer bunlardan başka sualleri varsa buyurunlar, cevap arz ederim. (Doğru, doğru sesleri).

REİS — Başka mütalâa var mı?

F. F. DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Herşeyden evvel şunu tebarüz ettireyim ki; Orhan Bahaoğlu'nun yani müstedinin istediği şey, 3501 numaralı kanunun 43 neü maddesi mucibince kendisinin hukuk doktorası için geçirdiği müddetin kıdemine zammından ibarettir. İstenen nokta budur. Bu da 3501 numaralı kanunun 43 neü maddesinin ikinci fıkrasına istinadetmektedir. İkinci fıkra şudur, aynen «16 ve 22 nei maddelerin ikinci fıkralarında yazılı şartları haiz bulunanlardan meslekî vaziyetleri itibariyle mezkûr maddeler hükümlerinden istifade edememiş olanların yabancı memleket Hukuk fakültelelerinde geçirmiş oldukları mütat ve muayyen tahsil müddeti vazifede geçmiş sayılarak kıdemlerine zammolunur».

Şimdi Sayın Mazbata Muharriri arkadaşımız bu için düğüm noktası olan 16 nei madde mev-

zuu üzerinde tekrar durdular. Bu, tamamiyle maddi bir zühuldür. 16 nei maddeden bu zat istifade etmemiş ve etmesine de imkân yoktur. Çünkü 16 nei ve 22 nei maddeler mesleğe baştan giren kimseler hakkındadır. 16 ve 22 nei madde Adliye mesleğine yeni girenlere aittir. Müstedi arkadaş, yeni girmiyor. Yeni girmek haysiyetiyle bir hak iddiasında değildir. Çünkü kendisi mesleğe yeni giren bir adam değildir. Avrupa'daki tahsilini ikmal edip memlekete gelmiş ve Adliyenin kapısını çalmış bir adam olsaydı, onun hakkında 16 nei maddenin tatbiki gerekirdi. Halbuki bu adam memlekette Hukuktan çıktıktan Adliyede vazife aldıktan ve iki sene müddetle hâkimlik vazifesinde bulunduktan sonra, yani 16 ve 22 nei maddelerle hiç bir vechile alâkası bulunmadan, yani o maddelerin hükümlerinin kendisine teveccüh etmesine ve onlardan istifade etmesine mahal olmadan Avrupa'ya tahsile gidip gelmiştir. Bu vaziyette olduğu için 16 ve 22 nei maddelerden istifade etmesine imkân yoktur. Esas bu zat 16 nei ve 22 nei maddelerden istifade etmek iddiasında değildir. Buna, sen 16 nei maddeden istifade ettin diyorlar, ben etmedim, edemem ki, ben yeni memuriyete girmedim ki diyor. Bu adam ne istiyor? Bu müstedi hâkimlik etmiş bir arkadaş olduğu için iki sene bu vazifeyi ifa ettikten sonra Strazburg Darülfünununda Hukuk doktorasını yaptığı için hak istiyor. Sayın Mazbata Muharriri arkadaşımız burada, hususi doktoradır dediler. Doktoranın hususisi, umumi olmaz, doktora bir türlü olur, Maarif Vekâletinde mahfuz dosyadaki vesaike nazaran evsafı nizamiyesi dairesinde doktorasını yapmış memlekete gelmiştir. Bundan sonra Sayın Mazbata Muharriri arkadaşımızın yüksek dikkatine arz ederimki; bu arzettiğim doktorasını verip geldikten sonra hiç bir hakka sahip olmamıştır. Mümtazen terfi etmiş buyurdular.

Mümtazen terfi etmenin 16 nei, 22 nei maddelerle bu suretle hiç bir alâka ve irtibatı yoktur. Kıymetli Arkadaşım Şinasi Devrin Hâkimler Kanununa tam vukufu itibariyle daha güzel izah ederler, mümtazen terfi etmiş olmanın 16 nei ve 22 nei maddelerle aslâ ve kat'a alâkası yoktur.

Şimdi bütün bina maddi bir suale istinadediyor. Bu adam 16 nei maddeden istifade etmemiştir. Buyurdular ki, 1939 tarihli Umumi Heyet kararında 16 nei maddeden ne suretle istifade ettiğinden bahis vardır. Yoktur böyle bir izah. Bendeniz dosyayı yeniden tetkik ve mütalâa ettim. Yani itirazımdan sonra, huzuruza çıkmadan evvel bir kere daha tetkik ve mâruzatımı bu yeni tetkikata istinadettirmeyi, Yüksek Heyetinize karşı mütehalli olmak icabeden hürmetin muktazası addettim.

1939 tarihli Ayırma Umumi Heyeti kararı ;

(Terfi levhasının mukaddema tetkiki sırasında adı geçen meslekî vaziyeti itibariyle kanunun 16 ncı maddesi hükmünden istifade etmiş olmasına nazaran 43 ncü maddenin ikinci fıkrasının da ayrıca tatbik edilmesi kanunun maksat ve mefhumuna muhalif ve tetkik edilen karar binnetice muvafık olmakla...).

Hani 16 ncı maddeden ne suretle istifade etti? Bunu bendeniz demiyorum. Ayırma heyetine Adliye Vekâletinin sorduğu bir nokta vardır. İşte buyurun, şu üç kâğıt Adliye Vekâletinin itiraznamesidir. Adliye Vekâleti diyor ki: 16 ncı maddenin tatbik edilmişinden bahsediliyor, bu, ne suretle olmuştur? Bu 1939 da Adliye Vekâletinin nazarı dikkatini celbetmiş ve Ayırma Heyetinin kararında da bu husus tekrar tadviz edilmemiştir.

Şimdi arkadaşım bir noktada zühul buyurdu. O kadar ki, Meclise bu zat, müstedi - 16 ncı maddede meselesi için ruhudur zaten - bu arkadaş 17 . IX . 1940 ta, yüksek dikkatinize arz ederim, Yüksek Meclise müracaat ediyor. Arzuhalin tarihi budur. Halbuki, Adliye Vekâletine Arzuhal Encümeninin merciine bu arzuhal göndermesi üzerine cevap verebilmek için Vekâlet tekrar Ayırma Heyeti Umumiyesine bunun için bir müracaatta bulunuyor ve son 3501 numaralı kanunda bahsettikleri karar Meclise vukubulan müracaatı mütaakıptır. Yani son karar dedikleri bu şey karar olabilir mi? Bu müstedi 1940 tarihinde Meclise müracaat etmiş ve mazbatalarında beyan ettikleri Adliye Vekâletinin tadviz talebi, ki şimdi bu talebin tarihini de arz edeceğim, Arzuhal Meclise verildikten sonradır. Arzuhal Meclise verildikten sonra Adliye Vekâletinin bu 16 ncı maddeyi nasıl tatbik ettiniz demesi üzerine bu Umumi Heyet tekrar toplanıyor, bu sefer karar mıdır, izah mıdır ne olduğu belli olmayan bir zabıt varakasıyla ve yeni bir esbabı mucibe ile eski karar; yani müphem kalmış olan, mahiyeti anlaşılmamış bulunan 16 ncı maddeden ne suretle istifade ettiği kararını tadviz etmiş bulunuyor. Bu iki vesikadan ikiser satırını yüksek huzurunuzda sunarsam mesele daha iyi aydınlanmış olur. Adliye Vekâletinin tezkeresi; 3 . I . 1941 tarihinde yani Yüksek Meclise müstedinin müracaatından bir hayli müddet sonra...

Adliye Vekâletinin tezkeresini aynen okuyorum: (Ayırma Meclisi Umumi Heyeti Reisliğine. 3 . I . 1941 tarih ve 99 numaralı tezkere. Yabancı memleket Hukuk fakültesinde geçirdiği mütat ve muayyen tahsil müddetinin vazifede geçmiş sayılarak kıdemine zam yapılmasını isteyen Cumhuriyet Başmüddeiumumî Muavinlerinden Orhan Babaoğlu'nun talebi iki numaralı Ayırma Meclisinde tetkik olunarak muameleyle Hâkimler Kanununun 16 ve 22 ncı

maddelerindeki şeraiti haiz bulunmadığından mezkûr kanunun 43 ncü maddesinin 2 ncı fıkrası hükmünden istifade edemeyeceğine karar verilmiş ve bu karar aleyhine mesbuk itirazı Ayırma Meclisi Umumi Heyetince tetkik edilerek adı geçen mukaddema Hâkimler Kanununun 16 ncı maddesi hükmünden istifade ettiğinden ve bu itibarla 43 ncü maddenin 2 ncı fıkrasının ayrıca tatbiki kanunun maksat ve mefhumuna muhalif düşeceğinden bahsile reddedilmiştir. Muameleyle ahiren hakkında ittihaz olunan kararın kanuna muvafakından bahsile Büyük Millet Meclisine müracaat etmiş ve keyfiyetin Arzuhal Encümenince tetkikine başlanılarak cari muamelenin bildirilmesi Vekâletimize tebliğ olunmuştur. Bahsolunan Umumi Heyet kararında Orhan Babaoğlu'nun mukaddema Hâkimler Kanununun 16 ncı maddesi hükmünden istifade ettirildiği yazılı olmakla beraber bu istifadenin şekli gösterilmemesi mucibi tereddüt olduğundan Arzuhal Encümenine verilecek cevapta mevzu bahis edilmek üzere bu cihetin tadviz buyurulması rica olunur. Adliye Vekili namına müsteşar.)

Şimdi görülüyor ki Adliye Vekâleti Meclise vâki müracaat üzerine dosyayı tetkik etmiş ve Adliye Vekili namına Müsteşar diye imza vardır. Şimdi 16 ncı maddeden ne suretle istifade ettiğini anhyamamış. Bakalım toplanan heyet neye karar verecek? «Başmüddeiumumî Muavinlerinden Orhan Babaoğlu'nun Fransa'da tahsilde geçen müddeti hakkında 18 . III . 1941 tarihinde yapılan içtima zabıtnamesidir. Keyfiyet müzakere edildi ve tetkik olundu. Başmüddeiumumî Muavinlerinden Orhan Babaoğlu'nun 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 43 ncü maddesinin 3501 sayılı kanunla değiştirilmeden önce 22 ncı maddenin 2 ncı fıkrasında beyan olunduğu ve hile lisans tahsili yapmamış olmasına ve maddenin 3501 sayılı kanunla muadell şeklinin de hakkında tatbiki caiz olmayacağına nazaran doktor unvanını alması için Fransa'da geçirdiği müddetin kıdemine ilavesine imkân görülmediğinin Vekâlete tadviz arzı 18 . III . 1941 tarihinde kararlaştırılmıştır.»

Demek ki bu bir karar değildir. Müstedinin Meclise müracaatından sonra kendisi hakkında yapılan muamelenin bildirilmesi hususundaki istilâma verilmiş bir cevaptır. Bunda dahi 16 ncı maddeden ne suretle istifade ettiği beyan edilmemektedir. Her kim bu kürsüye çıkar da bu hâkimin 16 ncı maddeden ne suretle istifade ettiğini vazihan anlatır ve Meclisi Âli de kendisine iştirak ederse benim sözüm kalmaz. Fakat müstedinin dosyasını okudum. Bugün millet namına icrayı kaza etmekte olan bu hâkimin dosyasında gördüm ki 15 - 20 defa müracaat etmiş. Viedanını ısraba sevkeden nokta; kendisi hakkında 16 ncı madde tatbik edilmediği

halde, tatbik edildiğinin beyan edilmesidir. Dört senelik kıdem kaybetmesinden ziyade işte bu vaziyet bu hâkimin ruhunu tırmalamaktadır. Bu ciheti yüksek huzurunuzda tebarüz ettirmeği vazife sayarım.

Netice; 16 nci maddeden istifade etmemiştir. Şekil bu. Şimdi geliyorum asıl işe. Mazbata Muharriri arkadaşımızın okuduğu 3501 numaralı kanundan bu müstedi istifade edemez. Niçin? Çünkü bu zat Avrupa'da lisans yapmamıştır. Kendisinin lisans yaptığı zamanki kanun; 2556 numaralı kanunun 43 ncu maddesinde, kendisi hâkimlik mesleğinde iken tahsile gidip te avdet etmiş olan bir kimsenin bir hakkı almasını icabettiren bir hükmü kanuni mevcut değildir. Yani 2556 sayılı kanunun 43 ncu maddesinde böyle bir hüküm yoktur. 2556 sayılı kanunun tadilini mucib olan esbabı düşünmek lâzımgelir. Arkadaşlar, 3501 numaralı kanunun tesbit ettiği esbab nedir? O, memleket Adliyesini yüksek kültür esaslarıyla tעהههüz etmiş kıymetli elemanlarla tehhiz etmek gayesine mâtuftur. Bu niçin konmuştur? 3501 sayılı kanun niçin yapılmıştır? Onun da esbabı mucibe mazbatasındaki bazı fıkralarını müsaadenizle okuyacağım. İşin şeklinden çıkıp ruhuna girmek lâzımdır. Ruh ta şudur; Hükümetten gelen lâyhada bakınız ne deniliyor : «Bundan başka 43 ncu maddede tatbikatta müşahede edilen bazı müşkülleleri bertaraf etmek maksadiyle ve 16 ve 22 nci maddelerle olan irtibatı bakımından tadil edilmiştir.»

Encümen diyor ki : 20. IV. 1938 tarihli Adliye Encümeni mazbatasının üçüncü fıkrasında; «Türkiye Hukuk Fakültelerinden birinden diplomasını aldıktan sonra İngilizce, Almanca veya Fransızca veya İtalyanca lisanlarından biriyle ders okutulan bir memleket Hukuk Fakültesinde lisans, doktora veya hem lisans, hem doktora tahsilini ikmal etmiş olanlara namzetlik ve muavinlikte verilecek maaşlarla bu sınıflarda gerek şifahi imtihanlarda, gerek amelî vukuf ve kabiliyet bakımından ehliyet gösterdikleri takdirde geçmeleri teklif olunan hâkimlik derecelerinin kendileriyle beraber aynı senede Türk Hukuk Fakültesinden diploma alıp ta derhal hâkimlik meslekine girenlerden tahsillerini ikmal edip avdet ettikleri zaman daha geri derecede kalmamalarını temin için bir derece yukarı çıkarılması Encümenimizce de kabul edilerek 16 nci ve 22 nci maddeler ona göre düzeltilmiştir.»

Şimdi arkadaşlar, 43 ncu madde ne diyor? Her ne suretle olursa olsun 16 nci ve 22 nci maddelerden istifade edememiş olanlar... Bu kanun niçin çıkmıştır? 3501 numaralı kanunun maksadı nedir? Gençleri Garp kültüründen istifade ettirmek, gidip malûmatla tעהههüz ve tenevvür edip gelip memlekete hizmet imkânlarını onlara vermek. Makale şumul... Bu bir ce-

zai mevzu değildir. Hukuku idare esaslarında bu gibi hayra mâtuf olarak sarfedilmiş olan mesaiyi kıymetlendirmek bakımından lehe konmuş esasların teşmili umumî bir kaidedir. Niçin makabline şâmil olmayacakmış? Bu Ceza kanunu mudur? Hayır. Gitmişim, doktora yapmışım, gelmişim, memleketime hizmet etmeğe müheyyayım. Benim orada geçen dört senelik tahsilimi, bu kanun çıktıktan sonra vatandaşın mazhar olduğu vaziyetten niçin farklı tutmalı? Farklı tutmak niçin mevzu bahisdir? Şunu anlamak isterim.

Bu kanunu, çıkmadan evvelki muamelelere tatbik etmiyeeğiz. Niçin? Sebep yoktur. Çünkü bunu siz niçin koydunuz? Bu adamların ilim iktisabı yolunda mesbuk olan mesailerinin kıymetlenmesi bakımından iyi bir gaye ile konmuş olan bu kanunun makabline şâmil olmaması mülahazası yerinde olabilir mi? Nitekim arzettiğim zabıtnamede, bir Temyiz Hâkimi arkadaş gayet esaslı ve bendenizin buradaki izahatından daha derli toplu bir mütalea yürütmüştür. Onu da yüksek huzurunuzda arz ediyorum :

18. III. 1941 tarihli içtima zabıtnamesinde arzettiğim Temyiz Ázasının mütaleası :

«Hâkimler Kanununun 43 ncu maddesinin 3501 sayılı kanunla tadilinde: 16 ve 22 nci maddelerin ikinci fıkralarında yazılı şartları haiz bulunanların meslekî vaziyetleri itibariyle mezkûr maddeler hükümlerinden istifade edememiş olanların yabancı memleket Hukuk Fakültesinde geçirmiş oldukları mütat ve muayyen tahsil müddeti vazifede geçmiş sayılarak kıdemlerine zammolunacağı tasrih eylesine ve kendisinin doktora diplomasını ihraz edebilmek için yabancı memlekette tahsilde geçen müddetinin bulunmasına ve meslekî vaziyeti itibariyle memlekete avdet ettikten sonra mezkûr müddetin kıdemine ilâve edilmemiş bulunmasına nazaran kanunun makabline teşmiliyle istifade ettirilmesi reyindeyim.» Bunu Temyiz Ázasından bir zatın mütalâai ilmiyesi olarak arz ediyorum. Müsaade ederseniz daha çok tasdi etmiyeyim. Kanunun metnini okumakla sözüme nihayet vereceğim. 43 ncu madde şudur. Bakalım bunun metni de doktora yapmış olan bir vatandaşın tahsil müddetinin kıdemine zamm edilmesine müsait midir, değil midir? 43. ncu madde: «16 ve 22 nci maddelerin 2 nci fıkralarında yazılı şartları haiz bulunanlardan meslekî vaziyetleri itibariyle mezkûr maddeler hükümlerinden istifade edememiş olanların - bu kanunun çıktığı tarihte böyle diyor : İstifade edememiş olanlar - yabancı memleket Hukuk Fakültesinde geçirmiş oldukları mütat ve muayyen tahsil müddeti vazifede geçmiş sayılarak kıdemlerine zammolunur.» Bendeniz bu maddenin takdirini yüksek huzurunuzda arz ederek maruzatıma nihayet veriyorum.

N. POROY (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, heyeti aliyenin şahsi hukuka çok riayetkâr olduğunu bildiğim için meselenin biraz tavzihli zmnında bir sual sormak maksadıyla kürsüye geldim. İtiraf ederim ki bendeniz işi etrafiyle ihata edemedim.

Arzuhal Encümeni Mazbata Muharriri muhterem arkadaşımızın söylediğine göre bu zatın kanundan istifade edememesinin, talebinin haklı olmamasının bir sebebi de lisans yapmadığıdır. Bu lisans yapmamış tâbirini anlamıyorum. Çünkü Fransa'da, ki oranın ahkâmını ve nizânatını biraz biliriz, doktora yapmak için bir efendinin evvelâ lisansiyeye olması şarttır. Müstedi Avrupa'da Fransa'da lisans yapmamış; fakat bizden ya İstanbul veya Ankara Hukukundan mezundur. Bizim Ankara ve İstanbul'daki bu tahsili bir lisans muadili değil midir? (Muadildir sesleri). O halde bendeniz bunu anlamadım. Sonra hususi surette doktora yaptılar deniliyor. Feridun Fikri arkadaşımızın söylediği gibi doktoranın hususisi resmisi yoktur. Doktora Fransa Hükümetinin ahkâmı kanuniyesine istinaden bir resmî derecedir, fakültede üç derece vardır, iki sene devam eden başöliye olur. Bir küçük imtihan geçirir şahadetname alır; buna başöliye derler. Aynı zamanda lise mezunlarına da başöliye derler. 3 sene tahsil eden lisansiyeye olur. Ondan sonra da doktora yapan bulunur. Bunlar Fransa Hükümetinin resmî unvanlarıdır, hususi doktora yoktur. Doktoradan sonra da agravasyon gelir ki o başkadır. Bir hakkın mahfuziyeti noktasından bunun tavzihini rica edeceğim. Onun için rahatsız ettim.

ADLİYE E. M. M. Ş. DEVRİN (Zonguldak) — Efendim, gerek Arzuhal Encümeni Mazbata Muharriri ve gerek Feridun Fikri arkadaşımız meseleyi tam mânasıyla izah ve teşrih etmiş bulundular. Bendeniz ayrıca tasdi etmek istemezdim. Yalnız Adliye Encümeninin de nokta-i nazarını sordular; bu hususta Arzuhal Encümeni Adliye Encümeninin mütalâasını almış ve bu itibarla hukuki meseleyi arz ve izah zarureti hâsıl olmuştur.

Meselenin iki vechesi vardır. Birincisi 3501 sayılı kanun makabline şâmil midir, değil midir? Daha doğrusu makabline teşmili ibaresinden ziyade 3501 numaralı kanunun nesri tarihinden evvel iktisap edilen haklara mı şâmil, yoksa ondan sonra edilenlere mi? Feridun Fikri arkadaşımızın dedikleri gibi bu hakikaten bir içtihat mevzuu olabilir. Fakat kanunun sarahaten ihlâl edilmiş bir hükmü vardır ki, bu artık bir içtihat ve tefsir mevzuu olmaktan çıkmıştır. Adliye Encümeninin istinadettiği, hukuki mesnet de işte budur. Filvâki meselede hükmü ifade eden karar, Ayırma Meclisi Umumî Heyetinin nihai ve katî olarak ittihaz etmiş olduğu karardır. Artık bu karardan sonra Ayırma Mec-

lisi dahi bu karar üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunmak hakkını haiz değildir. Hâkimler Kanununun bu bakımdan hiç bir tetkik yolu ve hiç bir islah vasıtası tamnamıştır. Binaenaleyh bu kararı ele almak lâzımdır. Bu kararda ne deniliyor, aynen okuyorum. «Müstedi mesleki vaziyeti itibariyle, Hâkimler Kanununun 16 nci maddesi hükmünden istifade etmiş olmasına nazaran 43 ncu maddenin ikinci fıkrası hükmünden istifade etmesi kanunun maksat ve mefhumuna muhaliftir.» Görülüyor ki Umumî Heyet, 43 ncu maddenin ikinci fıkrasının bu zat hakkında kabili tatbik olacağını ve ancak 16 nci maddeden istifade etmesi itibariyle tatbik edilememekte olduğunu sarahaten beyan etmiştir.

Şu hale göre bütün mesele alâkalının 16 nci maddeden istifade etmiş midir, etmemiş midir noktasında toplanıyor. Nitekim Arzuhal Encümeni Mazbata Muharriri arkadaşımız da bu noktada üzerinde durdular. 16 nci maddeden istifade etmişse hakikaten artık 43 ncu maddeden istifadesine cevazi kanuni yoktur. Çünkü ibare gayet sarihtir, bu başkaca tefsir mevzuu olamaz. Müsaade buyursanız 16 nci maddenin o fıkrasını da yüksek huzurunuzda okursam esas mesele alâkalının bundan istifade edip etmediği meselesi kendiliğinden anlaşılır. Fıkra şudur: «Türkiye Hukuk fakültelerinin birinden çıkmakla beraber İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca lisanlarından biriyle ders okutulan memleketler Hukuk Fakültelerinin birinden de çıkanlar bir sene namzetlik yaptıktan sonra 13 ncu madde hükmü dairesinde muavinlik sınıflarına 8 nci maddenin son fıkrasına göre yalnız şifahi imtihanları yapılarak kabul olunurlar». Tanınan hak namzetlik için bir senelik müddetten muafiyettir. Halbuki bu zat namzetlik devresinde değildir, hâkimlik sıfatını ihraz etmiş ondan sonra Avrupa'ya gitmiştir. Artık bu vaziyette 16 nci maddeden istifade etmesine imkân kalmamıştır ve esasen Adliye Vekâleti de bu zühulü görerek Ayırma Meclisi gibi büyük otoriteyi haiz olmasınca icabeden bir meclisin kararında böyle bir maddi hatanın izalesi mülâhazasına istinad etmiş olacaktır ki, - tabii o maksadı vazihan ifadeye imkân yoktur - siz istifade etti diyorsunuz, fakat istifade etmemiştir, ne yolda istifade etmiş ise beyan ediniz şeklinde tavzih istemiştir. Demek ki, Adliye Vekâleti de alâkaların bundan istifade etmemiş olduğunu müşahade etmiştir. Şimdi bu tavzih kararında Ayırma Meclisinin yapabileceği muamelenin âzâması şudur: Alâkalı madde hükmünden şu suretle istifade etmiştir veya etmemiştir. Yoksa ilk karar değiştiren bir tavzihte bulunması mevzuu bahis olamaz. Yeni kararın hukuki bir mevduiyeti olmaması lâzımgelir. Çünkü Ayırma Meclisinin artık bu yolda tekemmül etmiş bir karar

yeniden ele almağa hakkı yoktur. Binaenaleyh ortada hukuki mevcudiyeti olmayan bir kararla karşı karşıya bulunuyoruz. Kanunun sarahatine uyuyor ve kanunda yeri olmayan hükümlere temas eden nokta işte budur. Binnetice Ayrırma Meclisi bizzat alâkalının bu maddeden istifade etmesi lâzımgeldiğini ancak 16 ncı maddeden istifade etmiş olmasından dolayı bu hakkın tanınmadığını sarahaten beyan etmiştir. Halbuki alâkalının 16 ncı maddeden istifade etmediği dosyada münderiştir. Mâruzatım sadece bu hususu tavziha mâtuftur.

Mâruzatım bundan ibarettir.

A. N. DEMİRAĞ (Sivas) — Efendim, reylerimizi daha samimi ve inanarak verebilmemiz için iki sual soracağım.

REİS — Kimden?

A. N. DEMİRAĞ (Sivas) — Adliye Encümeninden.

Ş. DEVRİN (Zonguldak) — Emrederlerse cevap veririm, fakat bu mevzuun Mazbata Muharriri ben değilim.

A. N. DEMİRAĞ (Sivas) — O halde Arzuhal Encümeni Mazbata Muharriri arkadaşımızdan soruyorum: Mümtazen terfide kanuni esaslar nedir? Bu husustaki hüküm nedir? Bunu lütfen bize bildirsinler.

Bu zat iki derece terfi ettirilmiş, hangi mesnede istinaden terfi ettirilmiştir?

Sonra şayet 3501 sayılı kanuna tebaan doktora için geçirdiği müddet hizmetine ilâve edilsydi kaç derece hak iktisab edecekti? Bu noktaların tavzihini rica ediyorum.

ARZUHAL EN. M. M. H. ŞARLAN (Ordu) — Evvelerimde şunu arz edeyim. Avrupa'da hususi doktora yapmıştır demekten maksadım kendi masrafiyle tahsil yapmıştır demek idi. Belki bunu tam izah edemedim. Doktoranın elbette hususisi olmaz. Sonra yine Ferudun Fikri arkadaşımın suallerinin birisinde Adliye Vekâletinin vâkı istilâmı üzerine Ayrırma Meclisinin vermiş olduğu son karar bilhassa buyurdukları gibidir. Arzuhal Encümenine müracaat edildikten sonra malûm olduğu veçhile encümenin tetkikatındaki suallere göre keyfiyeti bir kere Adliye Vekâletinden sorduk. Vekâlet de meseleyi esash bir şekilde anlatabilmek için işle alâkah olan Ayrırma Meclisinden sormuştur. Orası da kanunun makable teşmil edilmemesi suretiyle muameleye tabi mesâilden olduğunu mütalea etmiştir. Zaten bizim de noktai nazarımız oraya racidir.

Bunu da kaydettikten sonra mümtazen terfi geliyor. Kanunda mümtazen terfi şudur: Arkadaşlarımızın da bildikleri veçhile hâkimlerin âdiyen terfileri, tereihan terfileri olduğu gibi, bir de mümtazen terfi liyakatleri esas vardır. Ayrırma Meclisinde evvelâ âdiyen terfiler, sonra tereihan terfi edilecekler, nihayet

mümtazen terfi ayrılanlar tetkik edilir. Mümtazen terfi lâvik olanlar evvelkilerden daha evvel terfi edilebilirler. Hangi şartları haiz olanlar mümtazen terfi lâvik görülebilirler? Eser yazar veya Avrupa'da tahsil eder... Bunlar Ayrırma Meclisinde tetkik edilir. Eser yazmış olanlar veya Avrupa'da tahsil etmiş olanlardan bu kanunun tasrihati dahilinde hususi hükümlere uygun vasıfta olanlar imtivaza hak kazanırlar. Dosyada açık olarak vasılı bulunduğu veçhile Orhan Babaoğlu hakkında Ayrırma Meclisinin 1936 tarihinde vermiş olduğu kararda mümtazen terfi lâvik görülerek iki derece üstüne yani 8 nci dereceye çıkarılmıştır. Bu imtivaz kendisine Avrupa'daki tahsilinden dolayı verilmiştir. İletî kanunivesi budur. Bu illetin su veya bu olduğunu öğrenmek için, o zaman Temviz Mahkemesi Birinci Reisi olan ve şimdi aramızda bulunan İhsan Bevefendi de izahat verebilirler. O vakit 1936 tarihinde Ayrırma Meclisi bu kararı itti haz ettiği zaman bu arkadaş mümtazen yani Avrupa'daki tahsilleri dolayısıyla liyakatî kabul edilerek bu iki derece üstün mevkie çıkarılmıştır. Bu arkadaş iki derece üstün mevkie çıkarıldıktan sonra ayrıca dört sene daha kıdemine zammetmek demek 2 derece daha yukarıya çıkarılmasını istemek demektir. İşte Ayrırma Meclisinin kabul etmediği noktai nazar da budur. Umumi mevzuata muhaliftir. Bu noktai nazarları bir tarafa bırakarak 3501 sayılı kanunun makabline şâmil olmaması noktasına gelince; ki biz bu noktada musırrız. Hâdisenin halli kolay olur. Diğer noktalara da cevap vermek lâzım olduğu için Ayrırma Meclisinin bahsedilen kararlarını tahlil etmeğe mecbur olduk. Bahsedilen imtiaz da Avrupa tahsilinden mütevellittir. Binaenaleyh kararların mucip sebepleri değiştirilmiş olsa bile netice bir dir. O da Orhan Babaoğlu'nun mümtazen terfii Avrupa'daki tahsilinden mütevellittir ve 43 ncü maddeden bu sebeple istifade ettirilmemiştir. Derecesi sekizinci dereceye çıkarıldıktan sonra ayrıca dört sene daha kıdem verilmesine Ayrırma Meclisi kail olmamıştır. Esbabı mucibesinden kâtanâzar. Başka bir mütalâa varsa arz edeyim. (Kâfi. kâfi sesleri).

K. KAMU (Rize) — Bir sual soracağım: Efendim, arkadaşımız dediler ki; evvelece mümtazen terfi etmiş bulunuyor. Binaenaleyh yeniden doktora yapmak için geçirdiği dört senenin ilâvesiyle arkadaşlarımızı fazla geçmiş, olur gibi bir mütalâada bulundular. Bendenize öyle geliyor ki bu mevzu üzerinde, kanunun tabiki lâzım olan bu mevzuda bir adamın Avrupa'da doktora tahsilini geçirdiği zamanın tamamı değildir. Olsa olsa doktora yapmak için geçmesi zaruri olan zaman nazarı itibare almır. Meselâ, iki sene zarfında doktora yapması normal olan memleketlerde, bir adam iyi çalışmada dört sene geçer, yani beş senede doktora yapar-

sa mutlaka beş senenin ilâvesi icabetmez. Fakat bendenize bundan ziyade mühim olan cihet, arkadaşımızın dediği gibi, evvelâ Ayırma Meclisinin evvelce, 1936 tarihinde ittihaz etmiş olduğu kararla, Büyük Millet Meclisine müracaattan sonra kendisine Adliye Vekâletince tevcih edilen bir sual cevabı olarak bu mevzu üzerinde yeniden bir karar almış olması arasındaki boşluktur. Adliye Vekâleti diyor ki; bu ikinci karara istinad ediyor, bu da 3501 sayılı kanun hükmünün makabline şâmil olmayacağı mülâhazasıdır. Yani bendenize mesele tamamen tenevvür etmiş değildir. Bu meselede reyimizi verebilmemiz için işin bir defa da Adliye Encüminde müzakere edilmesi lâzımgelir kanaatindeyim.

I. EZGÜ (Samsun) — Efendim şikâyet olunan Encümen kararları ve itirazın tetkiki istenilen Arzuhal Encümeni mazbatasını hakkında gerek Sayın Mazbata Muharriri arkadaşım ve gerek itiraz eden Sayın Feridun Fikri izahat verdiler. Bendeniz bu kararlar hakkında tekrar izahat vererek Yüksek Heyeti tasdi etmek istemem. Ancak bu mesele lâykıyla tenevvür etmediği cihetle bu hususta mâruzatta bulunmaya müsaadelerinizi rica edeceğim.

Evvelimde Hâkimler Kanununun terfiye ait hükümlerinin tatbikatı ve 2556 sayılı kanunla bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 3501 numaralı kanun hükümleri arasındaki farkı ve bir de şikâyet eden zatın meslekî vaziyeti ve bugüne kadar kazanmış olduğu derece ve Enebi Hukuk Fakültesinden çıkanlar için kanunun istisnai kabul ettiği haklar hakkında izahat vereceğim. 2556 numaralı kanunun 16, 22 ve 43 nci maddeleri 3501 numaralı kanunla tadil edilmiştir. Evvelki hükümleri arzettikten sonra tadil edilen şekle geçeceğim.

Kanun hâkimleri üç sınıfa ayırmış, üçüncü sınıf beş, ikinci sınıf iki ve birinci sınıf ta üç olmak üzere on derece kabul etmiş, terfi için hâkim muavinlik ve hâkimlik sınıflarının her derecesinde iki sene hizmet ederek ehliyetini ispat etmiş oldukları takdirde terfilerine esas olarak kabul etmiştir. Enebi Fakültelerden çıkanlar için muavinlik ve hâkimlik sınıfının 10, 8 nci derecelerinde birer sene hizmeti kâfi görmüş ve kanun hâkimlerden terfiye lâyık görülenleri üç kısma ayırmış ve haricte tahsil edenlerin mümtaz olarak terfi için tercih derecesini tutmasını kâfi görmüştür.

Muarız sayın arkadaşların iddialarını 16 ncı maddenin tatbik edilmediğine hasrediyorlar. 16 ncı madde mefhum ve münderecatına göre, Avrupa'da tahsil edenler (10) nci sınıfta hâkimlik müddeti bir senedir ve muavinliğinden hâkimliğe geçmek için yalnız şifahi imtihana tabidirler. Bunların maaş dereceleri 10 ve 11 olup kendilerine bu derecelerden maaş verilir.

İşin halli için yalnız 16 ncı madde değil 22 nci maddede de nazara alınmak icabeder. Hâkimlerin derecesini bu madde tâyin etmiştir. Bir sene hâkim muavinliği yaptıktan sonra 3 ncü sınıf hâkimliğinin (10) ncu derecesine geçer. Bu zat hâkim muavini iken istifa ve Avrupa'da tahsil ederek avdet etmiş 10 ncu derece hâkimliğe tâyin edilmiştir. Bu vaziyet 2556 sayılı kanunun mer'iyeti zamanına müsadiftir. Bu zat Avrupa'da tahsil etmese idi bu sınıfta iki sene kalması lâzımdı. Halbuki Avrupa'da tahsil etmiş ve doktora şahadetnamesi almış olmasından dolayı bir sene sonra terfi levhasına dahil olmuş ve hakkında tetkikat yapılmış, bir sene kazanmış. Tetkikat neticesinde bu zat aldığı numara itibariyle tercih derecesini tutmuştur. Bu ciheti de izah edeyim: Hâkimlerin terfiinde ehliyetini ispat eden esas evvelce tasdik ve nakız miktarı iken, şimdi Temyiz Mahkemesinden aldığı notlardır. İkisi aynı şeydir. Ayırma Encümeni bir sene evvel hâkimlere terfi hadlerini ilân eder, notları meselâ yüzde elliden fazla iyi olanların adı ve % 75 ten fazla iyi ise tercihan terfi edeceklerini gösterir. Bu miktarları misal olarak arz ediyorum. Bu zat da tercihan terfi derecesinde not almıştır. Eğer Avrupa'da tahsil etmeseydi dokuzuncu dereceye geçecekti. Halbuki Avrupa'da tahsil dolayısıyla istisnai mümtaz olmuştur. Bura Hukuk Fakültelerinde tahsil edenler bu derecede notlarla tercihan terfi ederler. Bunlar Mümtazen terfiye lâyık olmak için âdi terfiye lâyık olanların vasatı liyakatlarından çok üstün liyakat derecesine malik olduklarına maddi eserleriyle kanaat getirilmek şarttır. Bu zat mümtaz olmakla iki sene daha kazanmış oluyor.

Asıl mesele 22 nci madde ile alakadardır. Bu Avrupa'da tahsil edenler hakkında verilen istisnai bir haktan istifade etmiştir. Bunun emsali tercihan terfi etmiş olsaydı 10 ncu dereceden 9 ncu dereceye geçecek orada da iki sene kalacak, ondan sonra 8 nci dereceye geçecektir. Binaenaleyh bu zat üç sene istifade etmiştir. Bu yurdular ki bu zat hâkim iken gitmiştir. Binaenaleyh bu maddelerin bunun hakkında tatbiki caiz değildir. Niçin olmasın? Hâkim muavinliğinde iken istifa ederek tahsilini yapmış, hâkim olmuş. Ve onuncu sınıfta bir sene kalmış, 9 ncu derecede hiç kalmadan 8 nci dereceye geçmiştir. Bu itibarla bu 16 ve 22 nci maddeden istifade etmiştir.

Bir de, şunu arz edeyim ki; hâkimler Barem Kanununda olduğu gibi maaş hususunda bir dereceye tabidirler. Ve o her derecede kanunda gösterilen istisnalardan başka bilfiil iki sene hizmet etmek şarttır. Yine istisna edilen yerlerden başka bir derecede hizmet etmeden üst dereceye geçemez.

Istisnaen kabul edilen bir sene hizmet 3 ncü sınıftan sonra kabul edilmemiştir.

Her halde iki sene hizmet etmek ve o derecelerin maasını almak ayrıca ehliyetsini de ispat etmek esastır. 3501 numaralı kanun hakikaten Sayın Mazbata Muharririmizin ifade buyurdıkları vachile lehe bir tadil kabul etmiştir. Avrupa'da tahsil edip gelenler için muavinlik ki bundan kativen kanun istisna etmiyor. Muavinlik sınıfında bir sene bulunup ehliyeti anlaşıldıktan sonra üçüncü sınıfın (9) neu derecesine değil 8 nei derecesine tâyin edilecektir. Bu zat 3501 numaralı kanunun nesri tarihinden evvel 8 nei dereceye mümtazen tâvin edilerek iki sene çalışmıştır. Son hâkimler kanunu nesredildikten sonra 7 nei dereceye ve burada da iki senevi ikmal edip 6 nei dereceye terfi etmiştir. Bu derecede de iki seneyi ikmal etmek üzeredir.

Yakında ehliyeti sabit olduğu takdirde beşinci dereceye terfi edecektir. Şimdi bu zat beşinci dereceye terfi ettiği sırada pot'arı tercihi tutmuş ise mümtaz olarak ikinci sınıf hâkimliğinin dördüncü derecesine ayrılmış olmak ihtimali vardır. Çünkü bu zat üçüncü sınıfta mümtaz olmuştur. İkinci sınıfa geçince burada da mümtaz olmak hakkını haizdir. Mümtaz olma ikinci sınıfın en sonundan. 90 liraya geçecektir. Şimdi 35 - 36 senesinden bu zamana kadar 7 sene geçmiştir. Mümtaz olarak, terfi lâyük olanlar üçüncü sınıftan itibaren on iki sene geçmedikçe birinci sınıfa ayrılamıyacakları eihelle bu zatın 90 lira maasta kanunun en az 4-5 sene kılması lâzımlıdır. Şu hale göre bu zatın kademine zam ne demektir. Ancak kademine zam, kevfiyeti mesleki vaziyeti itibariyle 16 ve 22 nei maddelerden istifade etmeyenler içindir. 47 nei maddenin son fıkrasına göre ikinci sınıfın son derecesinden birinci sınıfa geçebilmek için 12 seneyi ikmal etmek icabeder. 43 neu maddesinde tahsilde geçen (4) senenin bu hesaba katılmıyacağı, yani zam edilmeyeceği de gösterilmiştir. Bu itibarla bu zatın kademine zammetmenin fiili neticesi ne olacaktır? Bunu anlamak isterim. Kademe zam deniliyor. Bu ikinci sınıfın son derecede geçmesi icabeden müddete zamdır. Yoksa bir hâkimin ehliyeti sabit olmadan ve derece maasını almadan hiç bir zaman kademine zamma Hâkimler Kanununun umumî hükümleri mânidir. Bu zat kanunun bahsettiği hakkı almıştır. Bendeniz yüksek kürsüden söz söyleyecek değilim, çünkü Temyiz mahkemesinde iştirak ettiğim karar buraya intikal etmiştir. Sayın arkadaşım Şarlan'ın lüzum göstermesi üzerine arzı malumat ediyorum. Bu hâkim, hakkında mümtazen verilen karara müddetinde itiraz etmemiş, o karar kesbi katiyet etmiştir. Avırma meclisinde bu iş tekrar tetkik edilemezdi. 3501 numaralı kanunun mer'iyete geçmesi üzerine vaziyetinin tâyini hakkında tek-

rar müracaatına binaen ita olunan kararlar alevhine şikâyet etmiş, Avırma Encümeni de vukubulan şîal neticesinde mütalâasını bevan etmiştir. Hâdisenin cereyan tarzına göre 43 neu maddenin kademine zammolunur hükümünün de artık tathikına mahal yoktur denmiştir. Bu hususta bütün arkadaşlarım mâruzatta bulundular. Bendeniz de cereyanı hali arzettim netice verilen kararın kanuna muhalif olup olmadığı ve müstedinin hakkı ihlâl edilip edilmediği hususunun tâvin ve takdiri Yüksek Umumi Heyete aittir. (Alkışlar, kâfi kâfi sesleri).

F. F. DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Sayın Reis mütalâasına hen de iştirak etmeği canü gönülden isterdim.

M. ÖKMEN (Ankara) — Hangi reis?

F. F. DÜŞÜNSEL (Devamla) — Riyaset makamını ihraz etmiş zevat hakkında Reis diye hitap etmek, o zatın şahsına mâtufl bir hürmet olduğundan ve ben de hukuk meslekinin nâciz bir hâdimi olduğumdan Reis diye hitap ettim.

M. ÖKMEN (Ankara) — Mebus sıfatıyla konuşuyorsunuz. Samsun mebusu deyiniz.

F. F. DÜŞÜNSEL (Devamla) — Bendeniz de mütalâalarına iştirak etmek isterdim. Fakat izah buyurdıkları noktalar beni tatmin etmediği için söz aldım. Buyurdular ki kadem alırsa ne olacaktır? Ne olacaktır ne olmayacaktır? Bu, her hak sahibinin takdir edeceği bir keyfiyettir. Hak sahibi hakkının zerresine dokunulsa ve hakkı olduğuna kani olduğu bir şey için, Teşkilâtı Esasiye Kanununun bahsettiği bir hakla Büyük Millet Meclisine kadar müracaat edebilir. İşte bu vatandaş da kendisini haklı olarak görmüş ve yüksek huzurunuzda gelmiştir. artık bunda ne fayda olacaktır, ne fayda olmayacaktır diye onun hafahane kalbine girmek benim hakkım değildir. Bu adam hakkını istiyor. Bizim ona vereceğimiz cevap, biz ona demeliyiz ki, efendi senin hakkın yoktur. Şimdi buyurdular ki, bu zat bu kanundan istifade etmiştir. Bu, mümtazen terfi mevzuu ayrı bir mevzudur. Kanunun bünyesinde iki türlü vaziyet vardır; biri, mümtazen terfi vaziyeti, diğeri de kadem vaziyeti. Bunları Sayın Reisin takdir buyurmaları lâzım gelir ki, Hâkimler Kanununu bendenizden bin kerre daha iyi bilirler, ikisi de yekdiğerinden ayrı ayrı mefhumlardır. Bu adamın istediği mümtazen terfi hakkındaki vaziyeti değil, o ayrı bir mevzudur. Bunun istediği kadem vaziyetidir. Kademden istifade edip etmemesi, bunun hakkında tatminkâr bir cevap vermediler. Tatminkâr bir cevap verselerdi ben de yoku var edecek değilim. Kani olur, susardım. Fakat kadem hakkında bir şey söylemediler. 43 neu maddenin bünyesi icabı olarak kendisinin hakkı olup olmadığı noktası üzerinde, kararlarında

sükût etmişlerdir. Şinasi Devrin arkadaşımın izah ettikleri üzere bugün 3501 numaralı kanun da mevzu bahis değildir. Onların 1941 tarihinde vermiş oldukları mütalâanamenin bir hukuki portesi, bir hukuki hüviyeti yoktur. Hukuki hüviyet beri taraftadır. 1939 tarihinde Adliye Vekâletinin vâkı itirazı üzerine Ayrırma Umumi Heyetine verilmiş olan karardır. Ayakta durmakta olan karar da budur. 1940 tarihinde Meclisi Âliye vâkı olan müracaat üzerine de 1939 tarihli karardır. O kararda ise arzettiğim şekilde 3501 numaralı kanunun kendi hakkında tatbik edilmediğine dair verilmiş bir nokta mevcut değildir. Demek oluyor ki; bu zata verilmiş olan cevap kanunî kıymeti haiz değildir, kendisinin müracaatının mesnedini teşkil eden 3501 sayılı kanundan istifade edip etmiyeceği hakkındaki karar, kendisini tatmin edecek bir mahiyette değildir. Buna demek lâzımdır ki, ey arkadaş; sen 3501 numaralı kanunun 43 nolu maddesinden istifade edemezsin, bu adama bu denmemiştir. Bu denmediği içindir ki tabiatıyla bu vatandaş 3501 sayılı kanunun kendi hakkındaki kıdem esasının neye istinadettiğini bilmemektedir. Binaenaleyh, hükmün bir meçhul tarafı esaslı şekilde kalmaktadır. 3501 sayılı kanunu, vazır kanun neden yapmıştır. arkadaşlar niçin yapılmıştır? Bunu makabline teşmildir. değildir. demekle bu hakkı ondan alabilmek için bir sebebi mucip bir mesnet bulmak, mantiki bir esasa bağlamak mecburiyetindediriz. Bu kanun neden yapıldı? Bu kanun Adliyeye, garp kültürü ile yetişmiş olan gençleri celbetmek maksadıyla yapılmıştır. Bizim adli hayatımızda, gençleri celbetmek ve onların yüksek kültürlerinden istifade etmek mevzuuna ne dereceye kadar ehemmiyet verdiğimiz meydana değil midir? Binaenaleyh bendenizin viedani kanaatime müessir olabilecek bir şekilde tatmin edilmiş değilim. « Bir hakikat kalmasın dünvada Allahım nihan». Onun için bu mevzu hakkında arkadaşlarımızın beyanatından sonra meselenin tam bir şekilde aydınlatılması ve bugün millet namına icrayı kaza eden herhangi bir vatandaşın değil, hakkı bulunan herhangi bir vatandaşın Yüksek Meclise müracaatında verilecek cevap; Arzuhal Encümeninin son cevaplarında olduğu gibi, baş tarafı bir esasa ve orta tarafı başka bir esasa müstenit şekilde değil, katî şekilde ve bilhassa 3501 sayılı kanunun bunlara tatbik edilip edilmeyeceği hakkında bir nokta nazar tesbit edilmesi şeklinde bir karara varılmasını doğru bulmaktayım. Maruzatım budur.

Ş. DEVRİN (Zonguldak) — Müzakere pek fazla uzadı. İçin bendeniz söz almak niyetinde değilim. Yalnız verilen izahlardan sonra Yüksek Meclis şöyle bir vaziyetle karşılaşmaktadır. Müracaat sahibi «ben 16 ncı maddeden istifade etmedim; buna rağmen istifade ettin şeklinde

karar verilmesi vâkıalara ve kanuna muhaliftir» diyor. Bu iddiayı ne Adliye Vekâleti, ne de Ayrırma Meclisi tavzih kararında ret ve cerhetmiş değildir. Şimdi yüksek huzurunuzda verilen izahattan sonra bir de teşriî Meclis alâkalının Arzuhal Encümeni mazbatasında yazılı olduğu üzere 16 ncı maddeden faydalanmış olduğunu beyan ve teyide dâvet ediliyor. Bendeniz bu vaziyetin vuzuhlandırılması için, söz aldım. Yoksa bir terfi meselesi üzerinde bu kadar ısrarla durulacak mesele değildir. Esasen iş şahsi olduğu için fazla izahata da gitmedim. Fakat şimdi bu izahatın lâzım olduğuna kani bulunuyorum. Bendeniz muhterem Samsun Mebusu İhsan Beyefendinin vakalara taallük eden beyanatının hilâfını iddia edecek değilim. Fakat şunu arz edeyim ki dosyadaki kayıtlar alâkalının 16 ncı maddeden istifade etmediği merkezindedir. Ayrırma Meclisi istifade etmiştir, deseydi zaten mesele kalmazdı, bu münakaşaların mevzuu kalmamış olurdu. Binaenaleyh alâkalı 16 ncı maddeden istifade etmiş ise ne suretle ve ne şekilde istifade ettiği mevzu bahis olmalıdır. Görülüyor ki meselenin ana noktası evvelce de arzettiğim gibi istifade edip etmediği meselesidir. Arzuhal Encümeni arkadaşlarımızın bu dosyayı etrafiyle okuması olmaları lâzımdır, şu vehile istifade etmiştir diye beyanatta bulunurlar ve bu beyanlarını dosyaya istinad ettirirlerse derhal iltihak etmeye imkân kalmaz. Fakat arkadaşlar müracaat sahibi 16 ncı maddeden istifade etmemiştir. Bize verilen izahat ve dosya bunu göstermektedir. Şimdi öne sürülen diğer bir iddia da mümtaz terfi mekanizmasıdır. Bir defa Ayrırma Meclisinde İhsan Beyefendi ile beraber, Hukuk İşleri Umum Müdürü sıfatıyla beş, altı sene bulunmak şerefini kazandım. Ayrırma Meclisi muamelâtına ben de muttalim. Arzuhal Encümeni Mazbata Muharriri arkadaşımız izahatı biraz kısa verdiler. Mücerret Avrupa'da tahsil mümtaz terfi hakkını bahsetmez ve edemez de. Avrupa'da tahsil etmiş bir zatın, mücerret Avrupa'da okuması her sınıfta bir mümtaziyet bahsetmesi meslek için fena bir reaksiyon yapar. Bunu Abdurrahman Naci arkadaşımıza bir cevap olarak söylüyorum. Mümtaz terfi mekanizması şudur; bir defa mümtaz terfi liyakat keshetmek için maddi eserler lâzımdır. Bu maddi eserler nelerdir? Nakız ve tasdik nispetidir ve ilmi çalışmalar hâkim sınıfında bulunanların tasdik ve nakız nispetleri muayyen dereceye varmış olması müddeiumumilik sınıfında bulunanlar aldıkları sicil ile göre yüksek kabiliyet göstermeleri lâzımdır. Avrupa'da tahsil edip gelenler için yalnız bu sebeple mümtazen terfi mevzu bahis değildir. Ancak yüksek liyakat gösterdiği sabit olur da tercih levhasına geçerse işte o zaman mümtazen terfi ettirilir. Demekki bu zatın âdi terfiin fevkinde tercihan muvaffakiyeti görülmüş ki terfi ettirilmiştir.

Mümtazen terfi meselesinde 16, 22 nci madde ile 43 ncü maddenin hiç bir alakası yoktur. Yani 16 ve 22 nci maddede istifade edenler de, etmiyenler de aynı muameleye tabidir. Binaenaleyh mümtaz olanların veya olmayanların buna istinat etmeleri doğru değildir. Kanunun tesbit ettiği ahkâm sarihdir. 16 ve 22 nci maddelerden istifade edememiş olanlar 43 ncü maddenin son fıkrasından faydalanırlar.

16 nci ve 22 nci maddelerin, 43 ncü maddesi ile olan alakası bundan ibarettir. Binaenaleyh esas meseleye rücu zarureti vardır. Bu esas mesele ise gayet basittir. Kanun demektedir ki, 16 ve 22 nci maddelerden istifade edememiş olanların tahsilde geçirdikleri muayyen ve mütat müddet kıdemlerine zammedilir. Alâkah 16 veya 22 nci maddeden istifade etmiş midir, etmemiş midir? Etmişse bendeniz derhal bu karara iltihak ederim. Etmemişse bu karara iltihaka imkân yoktur. Bu kararın hulâsası ve meselenin kanuni mesnedi bundan ibarettir.

S. ORGEEVREN (Balıkesir) — Efendim, bendeniz bir sual soracaktım. Şinasi Bey arkadaşımızın izahatıyla tenevvür etmiş bulundum, sualime cevap verilmiş oldu.

F. A. BARUTÇU (Trabzon) — Efendim, İhsan Beyefendinin izahlarından sonra bendenizce Arzuhal Encümeni kararının kapalı gibi görünen bazı noktaları aydınlanmıştır. Şu şekilde aydınlanmıştır ki Arzuhal Encümeni daha ziyade fiili hakikate ehemmiyet vermiştir. Adliye Encümenimiz kanuni hakikate bakmıştır. İhsan Beyefendi Arzuhal Encümeninde âza olduğundan dolayı istidlâl ediyorum; orada izahat vermiş olacaktır. Arzuhal Encümeni de daha ziyade fiili hakikate ehemmiyet vermiştir. Binaenaleyh bendenizce her iki encümen kendi bakımlarından haklıdır. Adliye Encümeni kanunun metni itibariyle işi mütalâa etmiştir. Kanunun hükmüne nazaran Avrupa'da geçirmiş olduğu tahsil müddeti bu şikâyetçinin kıdemine zammedilebilmek için, 16 nci madde hükmünden istifade etmemiş bulunması şart olduğuna göre bu şartı noksan görmüştür ve binaenaleyh Adliye Encümeni istifade eder mütalâasında bulunmuştur. Yani kanunun hakikati budur demisdir. Arzuhal Encümeni de iş, İhsan Beyefendi tarafından bu şekilde izah edilince bakmış ki bu adamcağız başka bir yoldan bu istifadeyi temin etmiştir. Tutulan yol izahlarına nazaran böyledir. Bendeniz hâdiseyi şöyle anlıyorum. Bu şikâyetçi Avrupa'da tahsil etmiş gelmiş, memuriyete tâyin edilmiş, güzel. Avrupa'da tahsilde geçen müddetin kıdemine zammedilmesini istemiş fakat bakmışlar ki kanunen buna imkân yoktur.

Avrupa'da tahsilde geçen müddetin kıdemine zammedilebilmesi için lisans tahsilini yapmış olması lâzımdır. Değil, o halde bundan istifade etmediğine göre bu zati başka yoldan istifa-

de ettirmişlerdir. Mümtaz terfia lâyük görmek suretiyle terfi ettirmişlerdir. Amma İhsan Beyefendinin izahlarından öyle anlıyorum ki, mümtaz terfia lâyük görülmesi sırf Avrupa'daki tahsili dolayısıyledir. Eğer Avrupa'da tahsil etmeseydi bu mümtazen terfia lâyük görülmiyecekti. Bu zatin kıdemine dört senelik zam yapılmadığına göre beriki taraftan mümtaz terfia lâyük görülmesi dolayısıyla iki derece terfi etmiştir. Efendim, vaktiyle lisans tahsili yapanların kıdemine zam yapılıyordu. Bu defa kanun tadil edilmiştir. Kanunun tadili dolayısıyla bu zat diyor ki bu imtiyaz ve hakkın bize de teşmili lütfunda bulunun ve bu hakkı verin.

Şimdi Meclisi Âli eğer kanuni hakikate bakacaksa Adliye Encümeninin noktai nazarı yerindedir. Onu kabul etmesi lâzımdır. Eğer fiili hakikata bakacaksa o vakit Arzuhal Encümeninin noktai nazarı yerindedir, onu kabul edecektir. Mesele bundan ibarettir (Alkışlar).

A. N. DEMİRAĞ (Sivas) — Efendim, bir düğüm noktasını açmak için bir sual tevcih etmiştim. Arzuhal Encümeni Mazbata Muharriri bu düğümü açtığı kanaatini hâsil etmiştim. Şimdi Adliye Encümeni Mazbata Muharriri bu düğümü tekrar düğümledi. Bu itibarla biraz daha izahat verilmesini ve bu mesele hakkında biraz daha tenevvür edilmesini istiyorum.

Arzuhal Encümeni Mazbata Muharriri arkadaşımız, mümtaz tâyinlerde ya eser neşretmesi veyahut bizdeki hukuk mekteplerini bitirdikten sonra Avrupa hukuk mekteplerinde lisans tahsili yapması lâzımgeldiğini ileri sürmüştü. Gerçi o doktora yapmıştır, lisans yapmamıştır. Fakat doktora da bir tahsili âlidir. Binaenaleyh, ayırma komisyonu bu doktora tahsilini de bir lisans tahsili addederek mümtazen terfi etmek hakkını vermiştir. Şimdi Şinasi Devrin arkadaşımız, hayır öyle değildir diyor. Avrupa'da tahsil etmek mümtazen terfi etmek hakkını vermez. Bu ya bir eser neşredecektir yahutta verdiği hükümlerdeki bozma ve tasdik nispetleri esasına istinaden kazanılmış bir hak olacaktır. Bilmem doğru anladım.

ADLİYE E. M. M. Ş. DEVRİN (Zonguldak) — Evet verdiği hükümlerdeki bozma ve tasdik nispetleri esasına göre tercihan terfia lâyük olanlar arasına girecek ve bundan sonra da eğer Avrupa'da böyle bir lisans tahsili yapmış ise mümtaziyet iktisap edecektir.

A. N. DEMİRAĞ (Sivas) — O halde biraz daha izah edeceğim. Geçirmiş olduğu hâkimlik müddetindeki, işlerindeki isabete bakılarak tercih listesine geçirilecek ve ondan sonra da Avrupa'da tahsil etmiş ise bu da mümtazen tâyin esasına istinadedecektir. Bu arkadaş, istifa edip Avrupa'da tahsil ettikten sonra gelip daha ne kadar zaman hâkimlik etmiştir ki işlerindeki isabet ve kararları dolayısıyla evvelâ tercihan

tâyin listesine geçsin ve Avrupa'da tahsil ettiğinden dolayı da müntazen tâyin vasfını haiz olsun. Verilen izahata nazaran bu zatın bu imtihan devresini geçirmemiş olduğunu ve binaenaleyh bu müntazen tâyinin Avrupa'daki tahsili dolayısıyla yapıldığı kanaatini tevhit ediyor. Bu itibarla bu zat bu haktan istifade etmiştir. kanaatındayım. Netekim kendi akran ve emsaline, bîhusus eski Tenyiz Reisi muhtereminin verdiği izahata, nazaran bugün geride değil ileride olduğu anlaşılıyor. Binaenaleyh Avrupa'daki tahsili ve doktorasını yapmış olması dolayısıyla arkadaşlarından iki derece yükseğe terfi etmiş olan bu zata tekrar bir terfi daha verilmesi arkadaşlarından dört senelik bir kıdem farkı meydana getirir ki bu da hükkâm arasında adaletsizlik husule getirir kanaatındayım. (Pek doğru sesleri).

REİS — Başka söz istiyen yoktur. Bir takdir var okuyoruz.

Yüksek Reislîğe

20 . XII . 1943

Arzettiğim sebeplere mebni tetkik mevzuu olan muamelenin 3501 sayılı Hâkimler Kanununun 43 ncü maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine tevfikân tashihinin karar altına alınmasını arz ve teklif eylerim.

Bingöl mebusu
Feridun Fikri Düşünsel

REİS — Reye arz ediyorum. Nazarı dikkate alanlar... Alınayanlar ... Nazarı dikkate alınmadı.

Mazbatayı reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Başka işimiz yoktur.

Çarşamba günü saat 15 te toplanmak üzere celseyi kapıyorum.

Kapanma saati : 17

Mersin'in Çandır köyünden Ahmedoğlu Ahmed Özen diğ er adı Koca'nın ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası (3/91)

T. C.

Başvekâlet

Yazı işleri dairesi müdürlüğü

Sayı : 4 - 186/4837

20 . VII . 1943

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Adam öldürmekten suçlu Ahmedoğlu 1335 doğumlu Ahmed Özen diğ er adı Koca hakkında Mersin Ağır ceza mahkemesi tarafından verilen ölüme mahkûmiyet kararı Temyiz mahkemesince tasdik edildiğ inden mütaakıp kanuni muamele Büyük Millet Meclisince yapılmak üzere Adliye vekilliğ inden 15 . VII . 1943 tarih ve 149/41 sayılı tezkere ile gönderilen bu iş e ait hüküm evrakı aynen sunulmuştur.

Gereğ inin yapılmasına müsaadelerini rica ederim.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas No. 3/91

Karar No. 9

4 . XII . 1943

Yüksek Reisliğ e

Mersin'in Resül köyünden Hasanoğlu Lâtif Akterlik ile Hüseyinoğlu Mustafa Akterlik'i öldürmekten suçlu Mersin'in Çandır köyünden Ahmedoğlu 1335 doğumlu Ahmed Özen (Diğ er adı Koca'nın) ölüm cezasına mahkûmiyeti hakkında Mersin Ağır ceza mahkemesinden verilen hükmün tasdikına dair Temyiz mahkemesi Birinci ceza dairesinden sâdır olan 17 . IX . 1942 tarih ve 2262 esas, 2306 karar sayılı ilâm, Başvekâletin 20 . VII . 1943 tarih ve 4 - 186/4837 sayılı tezkeresiyle birlikte 6 . IX . 1943 tarihinde Encümenimize havale ve tevdi buyurulmakla bu iş e taallük eden dâva dosyasının tetkikinde: asker kaçağı olup dağlarda ve kırlarda dolaşarak çobanlardan aldığı ekmekle geçinmekte olan

Mersin'in Çandır köyünden Ahmedoğlu Ahmed Özen'in bir gece bu dolaşma sırasında rasladığı Resül köyünden Lâtif Akterlik ile Mustafa Akterlik'ten ekmek tedarikini mütaakıp yanlarında kalarak her ikisini de uykuda iken bir anda müteaddit yerlerinden yaralamak suretiyle öldürdüğü mahkemece sabit görülerek hareketine uyan Türk ceza kanununun 450 nci maddesinin 5 nci bendi hükmüne istinaden ölüm cezasına çarptırıldığı anlaşılmıştır.

Bu hususta Encümenimizde cereyan eden müzakere neticesinde: suçlu Ahmed Özen (Diğ er adı Koca'ya) hükmedilen ölüm cezasının infazına Teşkilâtı esasiye kanununun 26 nci maddesine tevfikân karar verilmesi hususunun

Umumî Heyetin yüce tasvibine arz edilmesi rey-
lerin ittifağıyla karar altına alınmıştır. Yüksek
reisliğe sunulur.

Ad. En. Rs. N.
Zonguldak
Ş. Devrin

M. M.
Zonguldak
Ş. Devrin

Kâtip
Manisa
F. Uslu

Antalya
N. Aksoy
İzmir
E. Oran
Kocaeli
S. Artel

Balıkesir
O. N. Burcu
Kastamonu
A. Binkaya

Hatay
B. S. Kunt
Kayseri
R. Özsoy
Sinob
C. Atay

S. Sayısı : 15

Bingöl mebusu Feridun Fikri Düşünel'in, Arzuhal encümenininin 28.VI.1943 tarihli Haftalık karar cetvelindeki 326 sayılı kararın Umumî Heyette müzakeresine dair tavriri ve Arzuhal encümeni mazbatası (4/10)

Yüksek Reislige

Arzuhal encümenininin 28.VI.1943 tarih ve 5 sayılı Haftalık karar cetvelininin Orhan Babaoğlu'na ait 16.VI.1943 tarih ve 326 sayılı kararınının Umumî Heyette müzakeresini rica ederim.

Bingöl mebusu
F. F. Düşünel

Arzuhal encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Arzuhal encümeni
Esas No. 4/10
Karar No. 326

13. XII. 1943.

Yüksek Reislige

Hukuk tahsili için Avrupa'da geçirdiği zamanın, kıdemine eklenmemesinden şikâyetinde bulunan hâkim Orhan Babaoğlu'nun, şikâyet arzualı, Encümenimizce tetkik edilmiş ve hakkında tatbik olunan muamelede bir kanunsuzluk görülmiyerek şikâyetinin reddine karar verilmişti.

16.VI.1943 tarihli ve 326 sayılı olan bu karara, kanaat edemiyen ve nizami müddet içinde müracaat eden Bingöl mebusu Feridun Fikri Düşünel'in tavriri üzerine Dahili Nizamnamenin 57 nci maddesine tevfiikan dilek ve hâdisinde Encümende yeniden tetkikat yapılmış ve bu mazbata tanzim kılınmıştır:

Eskişehir Sulh hâkimi iken Avrupa'ya tahsile gideceğinden bahsile 1931 de istifa eden Orhan Babaoğlu, Fransa'da Strazburg Üniversitesi Hukuk fakültesinde tahsil ederek hukuk doktoru unvanını kazandığına dair 1. IV. 1935 tarihli şahadetname ile memlekete döndüğünde tekrar mesleke kabul olunmuş ve Başmüddei-umumî muavinliğinde bulunduğu sırada hak-

kında yapılan tetkikat neticesinde mümtazen terfi lâyık görülerek 22. VI. 1936 da iki üstün derece olan 8 nci dereceye yükseltilmişti.

Bundan sonra Babaoğlu'nun 14. IV. 1937 tarihli bir istida ile Adliye vekâletine vâkı müracaatında : Strazburg Hukuk fakültesinde hukuk doktorası Devlet diplomasını ihraz ettiğinden bahsile Hâkimler kanununun 43 nci maddesine göre Avrupa'da geçirdiği tahsil müddetinin kıdemine sayılarak maaş derecesinin arttırılması istediğinden evrakı, Ayırma meclisine tevdi olunmuş ve yapılan tetkikat sonunda : Müstehinin adı geçen Fakültede lisans kısmında okuduğuna dair dosyasında vesaike tesadüf olunmadığından ve vaziyeti; kanunun 22 nci maddesi sarahatine uygun bulunmadığından dileğinin reddine mezkûr Encümence 20. V. 1937 tarihinde karar verilmişti.

Filhakika bu tetkikatın cereyan ettiği sırada 2556 sayılı Hâkimler kanununun mer'i bulunan 16, 22, 43 nci maddelerine göre : Hâkimlerin, emsallerine nazaran memuriyette istisnai

hakka sahip addedilebilmeleri için Avrupa'da yalnız doktora tahsili yapmış olmaları kâfi olmayıp Hukuk fakültelerinde mûtat ve muayyen lisans tahsilini de ikmal etmiş bulunmaları kanunî zarureti vardı.

İşte bu zarurete binaen Orhan Babaoğlu'nun Avrupa'da lisansiye olmadığı anlaşıldığından doktora için geçirdiği tahsil müddetinin kanunen kıdemine ilâvesine imkân hâsıl olamamıştı ve dileği reddedilmişti.

Ayırma meclisinin bahsedilen yukarıdaki kararından sonra 9 . VII . 1938 tarihinde neşir ve ilân olunan 3501 sayılı kanunla Hâkimler kanununun adı geçen 16, 22, 43 neü maddeleri tadil edilmiş ve eski hükümler tahtif olunmuştur.

Bu muaddel maddelere göre : Eenebi Hukuk fakültelerinde lisans tahsilini ikmal zarureti olmayıp lisans veya doktora tahsillerinden herhangi birisini ikmal edenlere de fazla ve imtiyazlı haklar kabul olunmuştur.

Yalnız bu muaddel 43 neü maddeye göre : ayırma tetkikatında tercihan terfie lââyık görülenlerden 22 neü maddenin ikinci fıkrasındaki şartları yani Türk fakültelerinden mezun olmakla beraber eenebi fakültelerin lisans tahsilini ikmal veya ayrıca bunların birinden hukuk diploma ve unvanını almak suretiyle ehliyeti sabit olanların mümtazen terfie lââyık defterine geçirilmeleri esası kabul edilmiştir. Yine bu 43 neü maddenin son fıkrasında : 16 ve 22 neü maddelerin 2 neü fıkralarındaki şartları haiz olan yani ya lisans veya doktora tahsilini ikmal etmiş bulunanların, meclîği vaziyetleri itibariyle mezkûr maddeler hükümlerinden istifade edememiş bulunmaları halinde yabancı memleket fakültelerinde geçirmiş oldukları mûtat tahsil müddetinin vazifede geçmiş sayılacağı hükmü de ilâve olunmuştur.

Bu 358 sayılı kanunun neşirinden sonra Orhan Babaoğlu'nun; yeni kanunun 22 neü maddesine nazaran vaziyetinin tetkiki ile Avrupa'da tahsilde geçen müddetinin kıdemine sayılması icap edip etmiyeceği hususunda bir karar verilmesi hakkındaki dileği, Ayırma meclisinde tetkik edilmekte olduğu bir sırada müstedinin 18 . XI . 1938 tarihli diğer bir dilekçesinde: vaziyetinin, Hâkimler kanununun 22 neü maddesine temas etmeyip 16 ve 43 neü maddelerin hakkında tatbiki iktiza edeceğinden bahsile evrakının 2 numaralı Ayırma meclisine tevdiini

istemmiş ve dilek dairesinde evrak, 2 numaralı Ayırma meclisine tevdi olunmuş ve orada da bu dileğinin reddine dair verilen kararın itirazın tetkikini Ayırma meclisi umumî heyetinden istemiş ve Umumî heyetten 10 . II . 1939 tarihinde sâdır olan kararda : müstedinin meclîği vaziyeti itibariyle Hâkimler kanununun 16 neü maddesi hükmünden istifade etmiş olmasına nazaran 43 neü maddenin ikinci fıkrasının da ayrıca tatbik edilmesi kanunun maksat ve mefhumuna muhalif ve 2 numaralı Ayırma meclisinin tetkik olunan kararı binnetice muvafık görülmüş olmakla talebi vâkıin reddine karar verilmişti. Bu kararın tavzihi talebiyle Adliye vekâletinden mesbuk olan müracaat üzerine yine Umumî heyetten 18 . III . 1941 tarihinde ittihaz olunan en son kararda :

Orhan Babaoğlu'nun 2556 sayılı Hâkimler kanununun 43 neü maddesinin 3501 sayılı kanunla değiştirilmesinden önce 22 neü maddenin ikinci fıkrasında beyan olduğu vechile lisans tahsili yapmamış olmasına ve maddenin 3501 sayılı kanunla muaddel şeklinin de hakkında tatbiki caiz olmayacağına nazaran doktora unvanını alması için Fransa'da geçirdiği müddetin kıdemine ilâvesine imkân görülemediği tesbit olunmuştur.

İşte bu karar ve muamelelerden sonra, Yüksek Meclise müracaatta bulunan Babaoğlu'nun Encümenimize havale buyurulan dilekçesi, mütalâası alınmak üzere yüksek Adliye encümenine tevdi kılınmış ve alınan cevapta :

Adliye vekâletince Orhan Babaoğlu'nun kanunî şartları haiz olduğu kabul edilmiş ve hattâ bu sebeplerle Ayırma meclisinden tavzih kararı istenmiş ve Ayırma meclisince alâkalının bu şartları haiz olmadığı neticesine varılmamış olmasına nazaran 16 neü maddenin ikinci fıkrasında yazılı memleketlerin birinde lisans veya doktora veya lisans ve doktora tahsilini ikmal edenlerden 16 ve 22 neü madde hükümlerinden istifade edememiş olanların 43 neü madde hükmüne tevfikân kıdemlerine zam icra edilmesi zarureti olduğundan Ayırma Meclisi kararının kanun hükümlerine uygun olmadığı mütalâası dermeyeran kılınmıştır.

Alınan bu mütalâadan ve davet edilen Adliye vekili dinlendikten sonra işin icabı Encümenince tetkik edilmiş ve 16 . VI . 1943 tarihinde ittihaz olunan ve 5 numaralı Haftalık cetvelde basılan

kararın mucip olduğu sebeplere mebni müstedinin dileğinin reddine karar verilmişti.

Dileğin mahiyetine ve muamelenin cereyan suretine ve tetkik olunan kanun hükümlerine göre Encümenin son kanaatı ve bu kanaatın mucip sebepleri aşağıda tesbit olunmuştur :

Doktora için dört seneye yakın bir zaman Avrupa'da tahsilde bulunan Babaoğlu'nun, lisans tahsili yapmadığı anlaşıldığından 2556 sayılı kanunun 16 ve 22 ve 43 ncü maddelerinin meriyette buldukları zamanda geçen bu tahsil müddetinin kıdemine eklenmesi hakkındaki yersiz ve kanunsuz dileğinin reddine dair Ayrıma meclisinin 20. V. 1937 tarihli kararında isabet dergâr olduğu gibi mumaileyhin tahsil derecesi ve geçirdiği müddet nazara alınarak kanunun 16 ve 22 nci maddelerinden istifade ettirilerek 43 ncü maddeye tevfikeyen iki derece üstün dereceye terfi ettirilmiş olduğuna göre ayrıca tahsil müddetinin kıdemine eklenmesine mütedair iddiasının adı geçen Heyetçe kabul edilmemesi kanuna tamamen uygun görülmüştür.

Bilâhare neşir ve ilân olunan ve 4 ncu maddesine nazaran neşirinden itibaren muteber olduğu kabul edilen 3501 sayılı kanunun hükümlerinin makale teşmili suretiyle sonradan bir muamele ifasına da kanunî bir sebep bulunamamıştır.

Bununla beraber kanunun 43 ncu maddesinin ikinci fıkrasından müstedinin, istifade ede-

bileceği biran için farz ve kabul edilmiş olsa bile daha evvel 16 nci madde hükmünden istifade ettirilerek müntazen terfi ettirilmiş olduğuna ve terfi kararından itibaren arada yedi seneden fazla üç terfi müddeti geçerek Hâkimler kanununun hükmü, hakkında tatbik edilmiş olacağına göre 43 ncu maddenin bahsedilen ve istisnai ve şarta muallak bulunan bu ikinci fıkrasından istifadeye artık imkân kalmamıştır.

Binaenaleyh, hakkında Hükümetçe tatbik edilen ve mer'î kanun hükümlerine muvafık bulunan muamelelerden şikâyet eden müstedinin dileğinin reddine dair Encümenin ilk kararının tadilini mucip bir sebep bulunamadığını Yüksek Heyte arzı lüzumuna karar verildi.

Arzuhal En. Rs.	M. M.	Kâtip
Balıkesir	Ordu	Tokad
H. Karan	H. Şarlan	M. Develi
Balıkesir	Balıkesir	Çorum
H. Onat	P. Etçioğlu	N. Kayaalp
Denizli	Elâzığ	İğel
F. Asal	İ. Yalçın	Gl. Ş. Türsan
Kars	Kayseri	Kocaeli
Z. Orhon	M. K. Şatur	İ. Tolon
Samsun		Van
İ. Ezgü		N. Berker
Yozgad		Gazianteb
Y. D. Korşoğlu		M. Şahin

